

Az értékelés szükségessége

■ A gyermekvédelmi törvény utáni hetedik évben igen csak itt az ideje az értékelésnek. Értékelni kellene mindazt, ami már kellő távlatossággal elemezhető.

Tapasztalat és adatok bőségesen rendelkezésre állnak ahhoz, hogy elemzésekkel hiteles képet alkothassunk a törvényi célok teljesüléséről. Mindenek előtt arról, hogy a gyermeki jogok ma mennyivel hatékonyabban érvényesíthetők az iskolában, az egészségügyben, a gyermekvédelmi gondoskodásban, vagy akár a médiában, szemben a törvényt megelőző időszakokkal.

De számos jól kutatható kérdés elemzésével és értékelésével vagyunk adósak: a gyermekvédelmi alapellátás kiépülésével javult-e a jelzőrendszer működőképessége; folyik-e intenzív család gondozás a gyermekek családjukból történő kiemelésének megelőzésére és a szakellátásból való hazagondozásuk érdekében; csökkent-e a gondozásban töltött idő, azaz átmenetibb gondozási forma-e az átmeneti nevelés mint korábban az intézeti nevelés volt; a speciális és a különleges szükségletű gondozottak számíthatnak-e speciális és különleges gondoskodásra és azt milyen színvonalon kaphatják meg; hogyan érvényesül a nevelőszülői elhelyezésnek a törvényben deklarált prioritása a gyakorlatban; mit teszünk a gyermekvédelemben (is) felülreprezentáltak látszó cigány gyerekek kultúraazonos nevelése, identitásalakítása érdekében; a gyermekotthonok átalakítása, a lakásotthoni forma térhódítása hozott-e pozitív változást a nevelés, a szocializáció eredményességében, vagy milyen fokú a gyermekek elégedettsége ezen intézményekben? Ha nem is vég nélkül, de még számos megkerülhetetlen kérdés vár megválaszolásra.

Éppen az elégedettség mérésére talál példát az olvasó ebben a számban, és reményeink szerint a felmérés kevésbé fog elégedetlenséget kiváltani, mintsem nélkülözhetetlen visszajelzésnek tekintik a lakásotthonokban dolgozók és a gyermekek gyámjai.

Felmerülhet, hogy az értékelés szükségessége mennyire szorul magyarázatra. Úgy tűnik nem magától értetődő ennek a jelentősége. Pedig a törvényalkotók figyelmét sem kerülte el, hiszen az önkormányzatokat évente átfogó értékelés készítésére kötelezte gyermekvédelmi munkájukról. Tanulásokkal szolgálhatna ezen értékelések értékelése is.

A nem piaci szereplőként működő szociális és gyermekvédelmi szolgáltatók minimum ambivalensek munkájuk ellenőrzésével; hatékonyságukat, a szolgáltatásaikat igénybevevők elégedettségét mérni szándékozókkal szemben.

Az idősgondozásban egyre inkább, de itt-ott már az egészségügyben is láthatóak azok a magasabb minőségigényű törekvések, hogy számolnak az ellátottak elégedettségével is. Az EU tagállamokban ez alapkövetelmény.

A hazai közoktatás előttünk jár a minőségbiztosításban – igaz törvényi háttérrel –, és vélhetően nem lehetett könnyű sem a bevezetés, sem a szemléletalakítás. (Egy neves oktatáskutató így fogalmazott: alulfizetett közalkalmazottakat azzal csábítani, hogy munkájuk ellenőrizhetőbbé válik, nem látszik hálás feladatnak.)

Az értékelésre nem csak szakmai igényességünk okán lehet szükség – hogy tudniillik eredményességünk mérése nélkül sötétben tapogatózunk és hajlamosak lehetünk munkánkat pusztán morális alapokra helyezni –, hanem azért is, mert a közösség számára végzünk munkát, közpénzeket használunk fel és ezzel elszámolni tartozunk.

Az államnak és az önkormányzatnak is tudnia kell, hogy milyen mikrohatékonysággal használja föl erőforrásait, nevezetesen például az alap vagy a szakellátásra fordított költségektől várható-e nagyobb eredményt.

Ne gondoljuk, hogy a preventív vagy éppen a korrektív megoldásokat előnyben részesítő döntések felelőssége csak az állam szintjén jelentkezik.

A helyi önkormányzatok képviselőtestületei éppúgy, mint intézményei vezetői ugyancsak felelős döntési helyzetekben – nem ritkán kényszerhelyzetekben – vannak nap mint nap, mikor intézményátalakítási koncepciókról, működtetési struktúrákról, az ellátások megszervezésének mikéntjéről döntenek, rendszerint súlyos költségvetési hiányokkal is kalkulálva.

Megengedhető-e, hogy a döntések hatása monitorozatlanul maradjon?

Az értékelést (evaluációt) akár klasszikus formájában mint költség-hason elemzést igényeljük, akár valamely eredményességi mutatót szeretnénk ismerni – újszülöttjüket gondozni képtessé tett krízishelyzetű anyák számaránya a gyermekükről korábban lemondani szándékozók közül; a gyermekvédelmi gondoskodásból hazakerülés a vérszerinti családba család gondozás eredményeként; az önálló életkezdésre, otthontermelésre képes fiatalok számának alakulása; vagy a gyerekek elégedettsége gondozási helyükkel – jó, ha viszonylag független személyeket, vagy szervezet szakértőit – (kompetenciával és megfelelő módszertani hozzáértéssel) –, kérünk fel. Erre ma már van mód.

A közreadott lakásotthoni elemző munka, amely a fővárosi TEGYESZ-ben készült, kielégíteni látszik a fenti követelményeket.

Szeretnénk a minőségjavítás iránti érdeklődést életben tartani és erősíteni, a szakmai közfigyelmet az értékelésre irányítani. Ezért a jövőben gyakrabban mutatunk be értékeléseket, olyanokat is amelyeket az ellátók vagy az ellátásért felelősök készítettek munkájukról a problémafeltárás szándékával.

Szükséges volna, hogy országos reprezentatív vizsgálatok készüljenek, de éppoly fontosnak tartjuk egy gyermek esetbe mutatását is, ha az értékelési szempontok szerint kerül feldolgozásra a szakmafejlesztés igényével.

Molnár László